

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

15 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Grzesiowski (przewodniczący)

SSN Maciej Kowalski

SSN Mariusz Załucki (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 15 maja 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z 28 października 2021 r., I ACa 1337/20,
w sprawie z powództwa E. M. i P. P.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,

1. oddala skargę kasacyjną;

**2. zasądza od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty
po 2 700 (dwa tysiące siedemset) złotych zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek
ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia
doręczenia niniejszego wyroku pozwanemu do dnia zapłaty.**

Maciej Kowalski Krzysztof Grzesiowski Mariusz Załucki

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 5 listopada 2020 roku Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił, że umowa o kredyt mieszkaniowy hipoteczny z 10 października 2007 roku, zawarta między pozwanym Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą w W. a powodami E. M. i P. P. jest nieważna oraz oddalił powództwo o zapłatę.

Oceniając postanowienia umowne Sąd Okręgowy stwierdził, że niedozwolony charakter mają:

a) § 5 ust. 4: „W przypadku, o którym mowa w ust. 3 pkt 1 (kredyt wypłacany w walucie polskiej), stosuje się kurs kupna dla dewiz (aktualna tabela kursów) obowiązujący w Banku w dniu realizacji zlecenia płatniczego;

b) § 13 ust. 5: „Bank wysłał Kredytobiorcy raz na trzy miesiące zawiadomienie o wysokości należnych spłat co najmniej 10 dni przed terminem spłaty”;

c) § 13 ust. 7: „Potrącanie środków z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego w walucie polskiej następuje w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty w walucie wymienialnej, w której udzielony jest kredyty według obowiązującego w Banku w dniu wymagalności, kursu sprzedaży dla dewiz (aktualna tabela kursów);

d) § 18 ust. 1: „Niespłacenie przez Kredytobiorcę części albo całości raty w terminie umownym spowoduje, że należność z tytułu zaległej spłaty staje się zadłużeniem przeterminowanym i może zostać przez Bank przeliczona na walutę polską według kursu sprzedaży dewiz (aktualna tabela kursów) obowiązującego w Banku w dniu o którym mowa w § 13 ust. 3”;

e) § 18 ust. 4: „Za każdy dzień kalendarzowy w okresie utrzymywania się zadłużenia przeterminowanego z tytułu kredytu Bank pobiera odsetki według obowiązującej w tym okresie stopy procentowej dla kredytów przeterminowanych i kredytów postawionych, po upływie okresu wypowiedzenia w stan natychmiastowej wymagalności nie będących przedmiotem postępowania ugodowego zwanej dalej „stopą procentową dla kredytów przeterminowanych”, ustalaną w uchwale zarządu Banku. Stopa procentowa dla kredytów przeterminowanych nie może być wyższa niż czterokrotność kredytu, lombardowego NBP. Zmiana stopy procentowej uzależniona jest od zmiany kredytu lombardowego NBP;

f) § 19: „Jeżeli spłata zadłużenia przeterminowanego i odsetek nastąpi w walucie innej niż waluta polska: 1) w formie bezgotówkowej - kwota wpłaty zostaje przeliczona na kwotę stanowiącą równowartość w walucie polskiej - według kursu kupna dla dewiz (aktualna tabela kursów banku), obowiązującego w Banku w dniu wpływu środków; 2) w formie gotówkowej - kwota wpłaty zostaje przeliczona na kwotę stanowiącą równowartość w walucie polskiej według kursu kupna dla pieniędzy (aktualna tabela kursów banku) obowiązującego w Banku w dniu wpływu środków,

g) § 22 ust. 2: „W przypadku nadpłaty, wypłata kwoty nadpłaty zostanie dokonana w formie przelewu na wskazany rachunek w walucie polskiej, przy zastosowaniu kursu kupna dla dewiz (aktualna tabela kursów) obowiązującego w Banku w dniu wypłaty albo na wskazany rachunek walutowy”.

Podstawą przyjęcia, że postanowienie przewidujące wyrażenie kwoty kredytu we frankach szwajcarskich rażąco naruszają interesy kredytobiorcy - konsumenta jest nierównomierne rozłożenie pomiędzy stronami umowy wynikającego z tego ryzyka, tj. wyrażenia wysokości zobowiązania konsumenta w walucie obcej, której kurs podlega nieograniczonym zmianom - bez zagwarantowania w umowie w zasadzie żadnych mechanizmów, które mogłyby ograniczyć ryzyko ponoszone przez konsumenta.

Sąd wskazał, że nawet w przypadku przyjęcia, że niedozwolony charakter miałyby jedynie postanowienie określające zasady przeliczania walut, nie istniałyby podstawy do poszukiwania zasad, które mogłyby zastąpić niedozwolone postanowienie. Nie ma także możliwości zastąpienia wyeliminowanych z umowy postanowień. Stosowanie art. 358 § 2 k.c. jest niemożliwe, skoro nie obowiązywał on w dacie zawarcia umowy, a brak jest przepisów przejściowych, które umożliwiłyby jego zastosowanie do przeliczeń następujących wcześniej.

Wobec braku mogących znaleźć zastosowanie przepisów dyspozytywnych stanowiących podstawę wyznaczenia takiego kursu, wykluczyć należy też możliwość ustalenia odpowiedniego kursu w oparciu o ogólne przepisy odnoszące się do zasad konstruowania treści i skutków czynności prawnych (np. art. 56 k.c.), wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.) czy też wykonania zobowiązania (art. 354 k.c.). Dlatego

należało przyjąć nieważność umowy jako niemożliwej do wykonania w brzmieniu określonym po usunięciu klauzul niedozwolonych.

Sąd Okręgowy oddalił jednakże roszczenie o zapłatę, oceniwszy że uwzględnienie żądania zwrotu świadczeń spełnionych w złotych polskich nie mogłoby nastąpić nawet przy przyjęciu tezy o całkowitej odrębności i samodzielności wzajemnych roszczeń stron nieważnej umowy o zwrot spełnionych przez każdą ze stron świadczeń. O ile bowiem uzasadnienie dla takiej odrębności istnieje w przypadku konieczności zwrotu wzajemnych świadczeń różnego rodzaju, to nie wydaje się istnieć w sytuacji, w której świadczenia obu stron miały charakter pieniężny.

Wyrokiem z 28 października 2021 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi uwzględnił apelację powodów w zakresie roszczenia o zapłatę oraz oddalił apelację pozwanego Banku.

Sąd podkreślił, że o występowaniu interesu prawnego w żądaniu ustalenia z art. 189 k.p.c. świadczy możliwość stanowczego zakończenia w tym postępowaniu sporu między stronami. Żądanie zasądzenia świadczenia nienależnego, powstałego na skutek tego ustalenia jest dopuszczalne. Oba te roszczenia nie wykluczają się. konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu nieważnej umowy (art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c.). Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna. Konsument może dochodzić swojego świadczenia niezależnie od tego, że drugiej stronie takie żądanie również przysługuje.

Dalej podkreślił brak tożsamości skutków prawnych zastosowania art. 385¹ i art. 58 k.c., wyjaśniając jednak, że za sprzeczne z istotą stosunków umownych, a tym samym niepodlegające prawnej ochronie, należy uznać postanowienia umowne, w których kredytodawca byłby upoważniony do jednostronnego określenia kursu waluty właściwej dla oznaczenia kwot rat obciążających kredytodawcę. Jeśli usunięcie klauzul indeksacyjnych (waloryzacyjnych) czyni zawartą przez strony umowę dotkniętą niedającą się usunąć brakiem, skutkuje to jej nieważnością na podstawie art. 58 § 1 k.c.

Wyrok Sądu Apelacyjnego został zaskarżony skargą kasacyjną przez pozwanego Bank.

W skardze sformułowano zarzuty naruszenia następujących przepisów prawa:

1. art. 327¹ § 1 k.p.c.” w zw. z art. 391 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia zaskarżonego wyroku, w sposób, który nie pozwala na odtworzenie procesu decyzyjnego sądu, co do wyjaśnień w zakresie podstawy prawnej wyroku;

2. art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy p.b. w zw. z art. 60 k.c. i 65 k.c. poprzez błędną wykładnię art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 oraz art. 69 ust. 2 pkt 4a p.b. oraz niewłaściwe zastosowanie art. 65 § 1 i 2 k.c., polegające na uznaniu, że umowa kredytu stanowi w istocie umowę w PLN;

3. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 156¹ k.p.c. w świetle art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu za niewiążące zawartych w umowie kredytu postanowień odwołujących się do kursów z tabeli kursów i na uznaniu umowy kredytu w całości za nieważną;

4. art. 385¹ §§ 1 i 3 k.c. w zw. z art. 385² k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na tym, że Sąd Apelacyjny nieprawidłowo ustalił treść przesłanek „sprzeczności z dobrymi obyczajami” i „rażącego naruszenia interesu konsumentów”;

5. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 111 ust. 1 pkt 4 p.b. oraz z art. 4 ust. 1 Dyrektywy 93/13 i ust. 2 lit. c) załącznika do Dyrektywy 93/13 poprzez ich niezastosowanie (pominięcie) przy analizie prawnej i uznanie, że samodzielne (jednostronne) kształtowanie przez bank wartości kursów kupna i sprzedaży określonych w tabelach kursów walut należy uznać za działanie sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszające interesy konsumenckie;

6. art. 385¹ § 2 k.c. art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 65 k.c., 354 § 1 k.c. oraz art. 453 zd. pierwsze k.c. w zw. z art. 69 p.b. oraz w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 polegające na ich błędnej wykładni i uznaniu, że konsekwencją stwierdzenia niedozwolonego (abuzywnego) charakteru postanowień umowy kredytu w zakresie odnoszącym się do przeliczeń w oparciu o kursy z tabeli kursowej banku jest nie tylko bezskuteczność tych postanowień, ale także nieważność umowy kredytu;

7. art. 358 § 1 i 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od 24 stycznia 2009 r., polegające na jego pominięciu;

8. art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 5 k.c. oraz art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 w zw. z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i bezpodstawne ustalenie nieważności umowy;

9. art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. poprzez ich błędną wykładnię skutkującą przyjęciem, że powód świadczył nienależnie na rzecz pozwanego.

Skarżący domagał się m.in. uchylecia zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Powodowie w odpowiedzi na skargę kasacyjną domagali się jej oddalenia i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie są zasadne.

W ostatnich latach do Sądu Najwyższego trafiło wiele spraw odnoszących się do problemów prawnych opisanych w skardze kasacyjnej przez skarżącego. W konsekwencji ukształtowała się linia orzecznicza, uwzględniająca bogaty dorobek judykatury Trybunału Sprawiedliwości UE. Rozwój orzecznictwa na temat tzw. „kredytów frankowych” osiągnął swoje apogeum 25 kwietnia 2024 r. powzięciem przez SN w składzie całej Izby Cywilnej uchwały III CZP 25/22, mającej moc zasady prawnej *ex lege* (art. 87 ustawy o SN).

W uchwale SN podsumował dotychczasową linię orzeczniczą, przyjmując że:

1. W razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.

2. W razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

3. Jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron.

4. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.

5. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Odstąpienie od zasady prawnej przyjętej przez skład całej izby SN jest zaś możliwe tylko poprzez wydanie kolejnej uchwały w analogicznym składzie (art. 88 ustawy o SN), co do dnia rozpoznawania skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie nie nastąpiło.

Zarzuty materialnoprawne podniesione w skardze kasacyjnej, w świetle stanowiska Izby Cywilnej SN wyrażonego w uchwale z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, nie mogły więc odnieść pożądanego przez skarżącego skutku. Przyglądając się treści sformułowanych zarzutów skargi kasacyjnej trzeba bowiem wskazać, że umowa stron niewątpliwie miała charakter abuzywny, nie było możliwości jej dalszego trwania po wyeliminowaniu tych klauzul, czy zastąpienia wyeliminowanych postanowień, tak jak i nie nastąpiło naruszenie prawa materialnego co do sposobu rozliczenia stron. Rozstrzygnięcie Sądów *meriti* dostrzega wynikające z tego konsekwencje i jest w tym zakresie poprawne. Nie doszło więc w sprawie do naruszenia wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów prawa materialnego.

Z kolei zarzut naruszenia art. 327¹ k.p.c. nie został sformułowany poprawnie i nie może odnieść skutku prawnego, gdyż przepis ten nie dotyczy uzasadnienia Sądu odwoławczego.

Trzeba dodać, że podobne sprawy dotyczące zarzutów pozwanego w sporze z innymi osobami były już niejednokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który analogiczne skargi kasacyjne pozwanego wiele razy już oddalał. Taka sytuacja miała miejsce m.in. ostatnio w wyrokach Sądu Najwyższego: z 3 grudnia 2024 r., II CSKP 2426/22 czy 20 września 2024 r., II CSKP 2026/24. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie nie widzi jakichkolwiek wystarczających powodów by rozstrzygnięcie niniejszej sprawy miało być odmienne.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ oddalił skargę kasacyjną. O kosztach postępowania orzekł zaś na zasadach wynikających z art. 98 k.p.c.

Krzysztof Grzesiowski

Maciej Kowalski

Mariusz Załucki

Na mocy art. 330 § 1 k.p.c. stwierdzam
niemożność podpisania uzasadnienia wyroku
przez sędziego SN Krzysztofa Grzesiowskiego
z powodu długotrwałej nieobecności

Maciej Kowalski

[SOP]

[wr]

[r.g.]